

Bài báo nghiên cứu

SỰ ĐIỀU CHỈNH CHÍNH SÁCH CỦA MỸ ĐỐI VỚI TRUNG ĐÔNG DƯỚI THỜI TỔNG THỐNG DONALD TRUMP

Lê Thị Ánh Tuyết

Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh, Việt Nam

Tác giả liên hệ: Lê Thị Ánh Tuyết – Email: tuyetlta@hcmue.edu.vn

Ngày nhận bài: 07-6-2022; ngày nhận bài sửa: 23-6-2022; ngày duyệt đăng: 23-7-2022

TÓM TẮT

Bài viết phân tích những thay đổi trong chính sách của Mỹ với Trung Đông trong nhiệm kỳ của Tổng thống Donald Trump (2017-2021) đối với một số vấn đề cụ thể như đơn phương rút khỏi Thỏa thuận hạt nhân Iran, rút quân khỏi Syria, Iraq và Afganistan, cũng như có những bước đi thay đổi đầy mạo hiểm trong việc giải quyết xung đột biên giới giữa Israel và Palestine. Kết quả nghiên cứu cho thấy mặc dù vẫn nhất quán về mục tiêu chiến lược với các chính quyền tiền nhiệm của mình, hướng đến khẩu hiệu “nước Mỹ là trên hết”, nhưng những thay đổi trong cách tiếp cận đối với vấn đề Trung Đông của chính quyền Tổng thống Donald Trump khi chuyển từ chủ nghĩa đa phương sang chủ nghĩa đơn phương đã tác động sâu sắc đến vị thế và vai trò của Mỹ tại khu vực này. Như vậy, dù cách thức và quy mô can dự có sự điều chỉnh, kết quả cuối cùng của việc giải quyết các vấn đề ở Trung Đông vẫn không thay đổi, tình hình bạo lực, tranh chấp giữa các bên vẫn tiếp diễn. Mâu thuẫn chiến lược chính là đặc điểm trong nội dung của chính sách đối ngoại Mỹ.

Từ khóa: Donald Trump; Trung Đông; điều chỉnh chính sách; chính sách Mỹ

1. Đặt vấn đề

Trung Đông là khu vực có vị trí chiến lược quan trọng, là “trung tâm bàn cờ của thế giới”. Trung Đông cũng được biết đến với nhiều cuộc xung đột, bất ổn do nhiều nguyên nhân như xung đột sắc tộc, xung đột tôn giáo, lãnh thổ, an ninh năng lượng bởi đây là khu vực dầu mỏ trọng yếu của thế giới. Mỹ và các nước lớn vẫn luôn phụ thuộc vào nguồn tài nguyên này. Dưới góc nhìn của chủ nghĩa hiện thực, tham vọng bá chủ toàn cầu và gia tăng sự hiện diện của mình ở những khu vực trọng yếu, Mỹ không thể nào bỏ qua tầm quan trọng chiến lược tại Trung Đông. Các nhiệm kỳ của Tổng thống Mỹ dành môi quan tâm đặc biệt cho khu vực này và luôn cố gắng thay đổi các cách tiếp cận cũng như duy trì ảnh hưởng tại khu vực. Ngay từ khi tranh cử Tổng thống Mỹ, Donald Trump đã thể hiện những quan điểm đối lập với người tiền nhiệm. Dưới nhiệm kỳ của mình, Tổng thống Donald Trump vẫn tiếp tục thực thi các chính sách can dự và gây ảnh hưởng tại Trung Đông. Cùng với khẩu hiệu “nước Mỹ

Cite this article as: Lê Thị Ánh Tuyết (2022). America policy's adjustment to the Middle East under the presidency of Donald Trump. *Ho Chi Minh City University of Education Journal of Science*, 19(7), 1125-1135.

là trên hết”, coi lợi ích quốc gia là trên hết theo mục tiêu của chủ nghĩa hiện thực cổ điển, chính quyền của Tổng thống Trump đã có những chính sách xoay chiều thể hiện rõ chủ nghĩa biệt lập. Những điều chỉnh nhất định trong chính sách của Mỹ, đã mang đến những tác động sâu rộng đến cục diện khu vực này. Dựa trên phương pháp nghiên cứu chính sách, phương pháp nghiên cứu động thái và phương pháp so sánh, bài viết tập trung phân tích những thay đổi trong chính sách của Mỹ với Trung Đông dưới thời Tổng thống Donald Trump.

2. Giải quyết vấn đề

2.1. Vị trí của Trung Đông trong chính sách đối ngoại của Mỹ

Trung Đông là một vùng đất nằm giữa châu Âu và châu Á. Ban đầu, người châu Âu gọi khu vực nằm ở phía mặt trời là phương Đông, cho đến khi có quan hệ buôn bán với Trung Quốc và Ấn Độ thì gọi là vùng Viễn Đông. Vùng Trung Đông được dùng chính thức trong các văn kiện ngoại giao quốc tế từ đầu thế kỉ XX và nó mang ý nghĩa về địa chính trị hơn là nghiêng về tính chất địa lí của vùng đất (Nguyen, 2008).

Trung Đông là một khu vực có vị trí địa chính trị – kinh tế quan trọng trên thế giới, là ngã ba của ba châu lục Á, Âu, Phi, khai thông Đại Tây Dương và Ấn Độ Dương. Đại Trung Đông trải dài trên một nghìn dặm, từ Tây của biển Địa Trung Hải sang phía Đông của vùng núi Iran, từ phía Bắc – biển Đen đến biển Ả Rập, ngoài khơi của Oman ở phía Nam. Với vị trí chiến lược trải dài khoảng hơn hai nghìn dặm gồm sa mạc rộng lớn, ốc đảo, núi tuyết, hệ thống sông ngòi dài, thành phố và những vùng đồng bằng duyên hải, Trung Đông còn là đầu mối giao thông trọng yếu của cả phương Đông và phương Tây. Người sử dụng từ *Middle East* đầu tiên có lẽ là Alfred Thayer Mahan, ông là một sử gia trong hải quân Mỹ: “Vào năm 1902, ông đặt tên cho vùng lãnh thổ nằm giữa bán đảo Ả Rập và Ấn Độ là Trung Đông” (Nguyen, 2008, p.12). Đối với Mỹ thời bấy giờ, vịnh Persian (vịnh Ba Tư) là trọng tâm để hoạch định vùng chiến lược của hải quân Mỹ. Và đến nay, vịnh Ba Tư vẫn là địa bàn vô cùng quan trọng đối với các hạm đội Mỹ. Bên cạnh sự giàu có về tài nguyên, Trung Đông là ngã ba giao thông quan trọng của ba lục địa Á – Âu – Phi với tầm quan trọng chiến lược của kênh đào Suez. Do đó, khu vực này chịu nhiều tác động bởi quá trình cạnh tranh chiến lược giữa các nước lớn, trong đó có Mỹ, bởi “mục tiêu địa chính trị chủ yếu của Mỹ là lục địa Á - Âu (Trung Đông), là trung tâm của bàn cờ thế giới, do đó, vị thế lãnh đạo thế giới của Mỹ lại phụ thuộc trực tiếp vào việc ưu thế của Mỹ ở khu vực này giữ vững trong bao lâu và có hiệu quả như thế nào” (Brzezinski, 2019, p.60). Bên cạnh đó, các căn cứ quân sự quan trọng của Mỹ trong khu vực bao gồm Kuwait, Iraq, Ả Rập Saudi, Bahrain, UAE, Thổ Nhĩ Kỳ, Qatar, Syria và Oman ước tính đến gần 70.000 quân giúp Mỹ kiểm soát được các hoạt động hàng hải tại vùng vịnh Persian, cũng như góp phần mang lại sự ổn định, duy trì và gia tăng tầm ảnh hưởng của Mỹ trong khu vực (Berger, 2020). Ngoài ra, Trung Đông cũng có tầm quan trọng nhất định đối với lợi ích an ninh quốc gia của Mỹ khi lực lượng quân sự dày đặc trải đều khắp khu vực này có thể giúp Mỹ nhanh chóng đối phó được với những mối đe dọa lợi ích đến từ các quốc gia, khu vực khác. Điển hình là Thổ Nhĩ Kỳ, tầm quan trọng của quốc

gia này đối với Mỹ và các quốc gia khác nằm ở việc kiểm soát lối ra vào biển Đen thông qua eo biển hẹp Bosphorus. Hạm đội biển Đen của Nga sẽ không thể qua đến Đại Tây Dương thông qua Địa Trung Hải nếu Thổ Nhĩ Kỳ phong tỏa eo biển hẹp này. Bên cạnh đó, với vị trí rộng lớn, giáp với ba biển, Thổ Nhĩ Kỳ có một vị thế đặc biệt quan trọng khi nắm trong tay quyền kiểm soát các vùng biển này, cũng như việc là cầu nối thương mại và giao thông vận tải liên kết châu Âu với Trung Đông, với vùng Caucasus và ngược lên phía Bắc các nước Trung Á mà nó có những môi ràng buộc sắc tộc tại một số vùng.

Ngoài vị trí địa chính trị, địa chiến lược quan trọng, giá trị của Trung Đông còn được hình thành bởi nguồn cung dầu mỏ – mặt hàng chiến lược đáp ứng vấn đề an ninh năng lượng, an ninh kinh tế hàng đầu của Mỹ. Bên cạnh việc cung ứng nguồn dầu mỏ quan trọng cho ngành kinh tế, Trung Đông còn đóng góp vai trò hết sức to lớn trong lĩnh vực thương mại quân sự của Mỹ. Là một trong những thị trường nhập khẩu vũ khí lớn nhất thế giới, chiếm đến 1/3 tổng các giao dịch vũ khí cũng như thiết bị quân sự toàn cầu, Trung Đông đã trở thành một đối tác không thể thiếu đối với Mỹ. Theo Cơ quan Thống kê Hoa Kỳ (U.S. Census Bureau), kim ngạch thương mại song phương Mỹ – Trung Đông ở giai đoạn 2001-2011 tăng thần kỳ 131% (U.S. Trade in Goods by Country, n.d.). Thị phần xuất khẩu vũ khí cũng nhảy vọt từ 30% đến 80% giai đoạn 2004-2007. Cũng theo Viện Nghiên cứu hòa bình quốc tế Stockholm (SIPRI, Thụy Điển), Mỹ đứng đầu 33% về doanh số xuất khẩu vũ khí bán cho 96 quốc gia (2011-2015) (SIPRI Fact Sheet, 2016), nửa trong số đó là ở Trung Đông.

Cùng với những lợi ích về kinh tế, địa chính trị, ở Trung Đông, Mỹ còn có Israel là đồng minh chiến lược quan trọng. Trong tuyên bố của mình vào ngày 13 tháng 12 năm 1998, Tổng thống Bill Clinton đã cho rằng “Hoa Kỳ luôn đứng về phía Israel, luôn nhớ rằng chỉ Israel mới có thể tạo ra hoà bình. Vì lẽ này, chúng tôi luôn là bạn đồng hành của các bạn trong an ninh, trước khi là bạn đồng hành trong hoà bình; cam kết của chính tôi đối với an ninh của các bạn là một thứ cam kết sắt thép... Nó sẽ không bao giờ thay đổi” (Israel Ministry of Foreign Affairs, 1998). Theo quan điểm của Mỹ, Israel là nền dân chủ duy nhất ở khu vực mà các quốc gia đều theo chủ nghĩa thù địch với bá quyền Mỹ (Democracy Index 2016 Revenge of the “deplorables”, 2017). Quốc gia này cùng chia sẻ giá trị, lợi ích và mục tiêu chung trong khu vực với Mỹ (Sharp, 2019, p.2), là đồng minh cùng ý thức hệ và là đối tác quan trọng trong việc ngăn chặn mối đe dọa từ Liên Xô trong Chiến tranh Lạnh. Ngoài ra, sau khi chính quyền của Tổng thống George W. Bush ban hành “Chiến lược an ninh quốc gia Mỹ – phân tích sự kiện 11/09/2001”, Mỹ thiết lập quyền kiểm soát đối với toàn bộ lục địa Á – Âu và Bắc Phi. Israel và Mỹ cùng chia sẻ những quan điểm chung trong vấn đề hạt nhân

Iran cũng như hợp tác chống khủng bố. Vì vậy, chính sự hợp tác, chia sẻ quan điểm chung này đã làm mối quan hệ giữa Mỹ và Israel ngày càng trở nên thân thiết hơn.

Chính vì những lí do đó cùng tham vọng bá chủ toàn cầu, gia tăng sự hiện diện của mình ở những khu vực trọng yếu, Mỹ đã không thể nào bỏ qua tầm quan trọng chiến lược của khu vực này.

2.2. Những điều chỉnh chính sách của Mỹ đối với các vấn đề nổi bật ở Trung Đông dưới thời Tổng thống Donald Trump

Mục tiêu chiến lược của Mỹ từ sau Chiến tranh Lạnh vẫn là duy trì vị trí lãnh đạo của mình trên toàn thế giới, mà trong đó, với vị trí quan trọng của mình, Trung Đông luôn giữ vai trò nhất định trong chính sách đối ngoại của Mỹ qua các thời kì. Đặc biệt, sau sự kiện khủng bố ngày 11 tháng 9 năm 2001, Mỹ càng đề cao an ninh và đối ngoại, đưa khủng bố và chống khủng bố là một trong những ưu tiên chiến lược trong các chính sách của mình. Trong nhiệm kì của Tổng thống Donald Trump, có ba vấn đề chính xuyên suốt trong chính sách Trung Đông của Mỹ đó là loại bỏ tổ chức khủng bố IS và chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan; thỏa thuận hạt nhân Iran và cuối cùng là trung gian tìm kiếm những giải pháp toàn diện cho việc giải quyết xung đột giữa Israel và Palestine.

2.2.1. Thỏa thuận hạt nhân Iran

Iran là thành viên của Hiệp ước không phổ biến vũ khí hạt nhân, nhưng nhiều quốc gia vẫn hoài nghi về điều này và cho rằng chương trình hạt nhân của nước này có mục đích phục vụ cho quân sự chứ không phải như tuyên bố của các nhà lãnh đạo Iran. Cộng đồng quốc tế cho rằng Iran đang tìm cách để kiểm soát chu trình sản xuất vũ khí hạt nhân, trong khi giới lãnh đạo nước này cho rằng họ chỉ thực hiện quyền được nghiên cứu và tiến hành các chương trình hạt nhân vì mục đích hoà bình theo Hiệp ước NPT. Mỹ coi đây là quốc gia tài trợ hàng đầu cho khủng bố đã được mở rộng tầm ảnh hưởng của mình và làm suy yếu vai trò của Ả Rập Saudi – một trong những đồng minh thân cận của Mỹ tại khu vực thông qua các đối tác và lực lượng ủy nhiệm trong đó bao gồm Yemen, Iraq, Syria và Lebanon. Tháng 7 năm 2015, Tổng thống Barack Obama đã tạo ra một bước ngoặt thành công mới trong việc giải quyết vấn đề hạt nhân Iran khi tham gia kí kết Thỏa thuận hành động chung toàn diện (JCPOA) cùng với Anh, Pháp, Đức, Nga, Trung Quốc. Tuy nhiên, trái ngược quan điểm với chính quyền tiền nhiệm, chính quyền của Tổng thống Donald Trump đã tuyên bố trong bài phát biểu đầu tiên của nhiệm kì trước Đại hội đồng Liên Hiệp Quốc vào tháng 9 năm 2017 rằng: “Mỹ không thể tuân theo thỏa thuận hạt nhân, bởi chính thỏa thuận này đã che đậy cho việc xây dựng chương trình hạt nhân Iran. Thỏa thuận hạt nhân Iran là một trong những giao dịch tồi tệ và phiến diện nhất mà Mỹ từng tham gia” (Trump, 2017). Hơn nửa năm sau, vào tháng 5 năm 2018, sự kiện chính quyền Trump rút khỏi thỏa thuận hạt nhân năm 2015 đã tác động mạnh mẽ đến cục diện an ninh, chính trị của khu vực Trung Đông nói chung và quan hệ Mỹ – Iran nói riêng. Mỹ giải thích cho hành động gây “áp lực tối đa” đối với Iran nhằm mục đích buộc Iran phải đàm phán lại Thỏa thuận hành động chung toàn diện (JCPOA) để giải quyết

các lo ngại của của Mỹ về an ninh khu vực. Bên cạnh đó, Mỹ cũng mong muốn từng bước phát triển sự can thiệp và ảnh hưởng của mình ở khu vực.

Nói theo sau hàng loạt những biện pháp trừng phạt đối với Iran, là những diễn biến làm cho căng thẳng Mỹ – Iran ngày càng leo thang như việc Mỹ chỉ định Lực lượng Vệ binh cách mạng Hồi giáo (IRGC) là tổ chức khủng bố nước ngoài (FTO) (tháng 4 năm 2019), tháng 5 năm 2019, Mỹ cũng chấm dứt năm trong số bảy trường hợp miễn trừ theo Đạo luật Tự do và Chống phổ biến vũ khí hạt nhân Iran (IFCA)... Về phía Iran, nước này cũng đã phản ứng lại với các hành động từ phía Mỹ làm cho căng thẳng giữa hai bên ngày càng leo thang thành thù địch.

Tháng 12 năm 2019, phía Mỹ cho rằng Iran đang cung cấp các loại vũ khí, tên lửa tầm ngắn cho các lực lượng đồng minh trong Iraq (Jazeera, 2019). Căng thẳng lên đến đỉnh điểm khi một cuộc tấn công bằng máy bay không người lái của quân đội Mỹ đã giết chết tướng Qasen Soleimani – Tư lệnh của IRGC và thủ lĩnh của Kata'ib Hezbollah¹ (KH) là Abu Al – Muhandis vào ngày 03 tháng 01 năm 2020. Ngoại trưởng Mỹ Pompeo đã nhấn mạnh rằng Mỹ sẽ không muốn cuộc xung đột này leo thang hơn nữa, tuy nhiên, các nhà lãnh đạo Iran đe dọa sẽ trả đũa vụ sát hại tướng Soleimani dưới tên gọi là “Chiến dịch Martyr Soleimani” diễn ra vào ngày 08 tháng 01 năm 2020 (Kenneth Katzman, 2020). Nhiều cuộc tấn công bằng tên lửa đạn đạo của Iran nhắm vào các căn cứ quân sự ở Iraq, các hành động khiêu khích xảy ra thường xuyên hơn. Bên cạnh đó, Mỹ và Iran tiếp tục nỗ lực kiềm chế ngăn chặn ảnh hưởng của nhau đối với nền chính trị Iraq thông qua các cuộc đấu tranh chính trị ở nước này để thành lập một chính phủ mới.

Như vậy, sự kiện Tổng thống Donald J. Trump rút khỏi Thỏa thuận hạt nhân Iran, cũng như liên tục gia tăng các lệnh trừng phạt với nước này đã làm cho mâu thuẫn giữa Iran với Mỹ và các cường quốc khác trong khu vực trở nên căng thẳng hơn. Tuyên bố rút khỏi JCPOA và những hành động gây sức ép kinh tế đối với Iran không những không đủ để vô hiệu hóa hoàn toàn chương trình hạt nhân Iran mà còn mở rộng vai trò ảnh hưởng của Iran sang một số quốc gia gồm Yemen, Syria và Iraq.

2.2.2. Chống khủng bố ở Syria, Iraq và Afghanistan

Cuộc chiến chống khủng bố vẫn luôn là một trong những ưu tiên hàng đầu của Mỹ. Sự kiện khủng bố ngày 11 tháng 9 năm 2001 đến nay vẫn còn là nỗi ám ảnh đối với người dân Mỹ và thế giới. Trong một bài diễn văn ngày 20 tháng 11 năm 2001 trên truyền hình, Tổng thống George W. Bush đã cố gắng tìm câu trả lời và lên án mạnh mẽ hành động khủng bố lại nhằm vào nước Mỹ: “Chúng căm ghét các quyền tự do của chúng ta – tự do tín ngưỡng, tự do ngôn luận, tự do bầu cử hay hội họp, tự do bất đồng ý kiến. Bọn khủng bố ấy giết người vì không chỉ muốn cướp lấy mạng sống của con người mà còn muốn phá tan và huỷ hoại một lối sống. Chúng chống lại chúng ta bởi vì chúng ta đứng ra ngăn chặn con đường tội ác của chúng...” (eMediaMillWorks, 2001). Đến nay, cuộc chiến chống khủng bố đã kéo dài

¹ KH là nhóm vũ trang ở Iraq do Iran hậu thuẫn.

hơn một thập kỉ. Sau khi nhậm chức, Tổng thống Donald Trump đã có những động thái đẩy mạnh cuộc chiến chống khủng bố. Bên cạnh đó, Mĩ đã lợi dụng danh nghĩa này để đưa quân vào Syria nhằm gây sức ép đối với chính quyền của Tổng thống Bashar Al Assad. Ban đầu, đây chỉ là một cuộc biểu tình nhằm chống lại sự đàn áp của chính quyền Tổng thống Bashar Al Assad, sau đó trở thành cuộc đấu tranh giữa các phe phái đối địch nhau. Cuối cùng, cuộc nội chiến chống chính phủ của Syria đã trở thành cuộc chiến tranh quốc tế với sự can thiệp của các chủ thể bên ngoài như Mĩ, Iran, các quốc gia vùng Vịnh, Nga, Hezbollah và Thổ Nhĩ Kỳ. Đối với Mĩ, lợi ích quốc gia là tối thượng. Và để phục vụ cho chiến lược toàn cầu của mình, lập trường của Mĩ đối với khu vực Trung Đông nói chung đều có thể thay đổi theo thời gian. Mặc dù trọng tâm chiến lược toàn cầu của chính quyền dưới thời Tổng thống Donald Trump là Ấn Độ Dương – Thái Bình Dương, nhưng những diễn biến tại Trung Đông với sự hiện diện của Nga và Trung Quốc hay Iran mà Mĩ xem là đối thủ cạnh tranh chiến lược sẽ làm suy yếu sức mạnh và tầm ảnh hưởng của Mĩ. Do đó, trong cuộc chiến chống khủng bố tại Syria, lợi ích đầu tiên mà Mĩ có được đó chính là sự đảm bảo an ninh cho quốc gia, ngăn chặn các cuộc tấn công khủng bố. Bên cạnh đó, việc tham chiến chống khủng bố tại Syria còn góp phần ngăn chặn sự gia tăng ảnh hưởng của các quốc gia, các thế lực thù địch với Mĩ tại khu vực như Nga, Iran hay Hezbollah và góp phần hạn chế sự bất ổn của khu vực (Barron & Barnes, 2018). Tuy nhiên, trong một thông báo được đăng tải trên Twitter vào ngày 19 tháng 12 năm 2018, Tổng thống Donald Trump đã thông báo rằng: “Hoa Kỳ đã chiến thắng IS” (Trump, 2018), ông cũng bày tỏ quan điểm về việc Mĩ muốn rút quân khỏi Syria. Thông báo này của Trump đã hứng chịu hàng tấn gạch đá của các cơ sở an ninh quốc gia của Chính phủ cũng như giới truyền thông do sự thiếu chặt chẽ trong quá trình hoạch định chính sách của chính quyền Tổng thống Donald Trump (Stein, 2019). Tháng 10 năm 2019, trong một cuộc đột kích ở Tây Bắc Syria, Mĩ đã tiêu diệt thủ lĩnh khét tiếng của IS là Abu Bakr Al – Baghdadi. Có thể coi đây là một trong những thành công lớn trong cuộc chiến chống khủng bố của Mĩ và đồng minh của mình từ sau khi trùm khủng bố Osama Bin Laden bị tiêu diệt. Tuy nhiên, nguy cơ khủng bố vẫn luôn tồn tại thường trực bởi gốc rễ của nó chưa bị tiêu diệt hoàn toàn. Bằng chứng là sau khi mất đi thủ lĩnh Abu Bakr Al – Baghdadi, IS đã thay ngay Abdullah Qardash làm thủ lĩnh mới của tổ chức khủng bố này.

Đối với Iraq, Trump dường như cũng không quá mặn mà. Vị Tổng thống Mĩ đã từng bày tỏ quan điểm tiêu cực đối với chính phủ của quốc gia này và có ý muốn rút quân khỏi nơi đây (đến cuối năm 2020, quân đóng tại Iraq đã được cắt giảm từ 3000 xuống còn 2500 quân) (Burns, 2021) Tương tự với Afghanistan, quan điểm của chính quyền Tổng thống Trump rõ ràng là vẫn theo chủ nghĩa biệt lập. Ngay từ trước khi tranh cử Tổng thống Mĩ, Trump đã từng cho rằng Afghanistan là “một thảm họa toàn diện” trong một đoạn phim ngắn được đăng tải trên Youtube vào ngày 12 tháng 3 năm 2012. Và sau khi đương nhiệm, ông cũng đã tuyên bố rằng “tôi đã thừa hưởng một mớ hỗn độn ở Syria và Afghanistan, đó là một cuộc chiến bất tận phải trả giá bằng sự chết chóc và những chi phí không có giới hạn,

cuộc chiến này cuối cùng cũng phải kết thúc như tôi đã nói trong chiến dịch tranh cử của mình” (Trump, 2019). Sau nhiều năm đàm phán với Taliban, ngày 29 tháng 02 năm 2020 tại Doha (Qatar), Mĩ và Taliban đã có được thỏa thuận về việc rút các lực lượng nước ngoài ra khỏi Afghanistan. Thay vào đó, phía Taliban phải cam kết với Mĩ bốn điều khoản về việc ngừng bắn; bảo đảm an ninh cho quá trình rút lực lượng nước ngoài ra khỏi Afghanistan; tiến hành đàm phán hoà bình với chính phủ Afghanistan và cuối cùng là cam kết rằng không để Afghanistan trở thành một căn cứ của hoạt động khủng bố có thể đe dọa an ninh của Mĩ hoặc của đồng minh Mĩ. Ngày 17 tháng 11 năm 2020, Quyền Bộ trưởng Quốc phòng Mĩ Chris Miller thông báo rằng Tổng thống Trump đã ra lệnh rút 2500 lính Mĩ khỏi Afghanistan trước ngày 15 tháng 1 năm 2021 (Burns, 2021).

Như vậy, trong nhiệm kỳ của mình, mặc dù cuộc chiến chống khủng bố do Mĩ dẫn đầu vẫn xem chống khủng bố là một trong những mục tiêu chính trong chính sách đối ngoại của mình tại khu vực Trung Đông. Tuy nhiên, chính quyền Tổng thống Donald Trump đã thể hiện rõ quan điểm tiêu cực và xu hướng chủ nghĩa biệt lập đối với các vấn đề ở Iraq, Syria hoặc Afghanistan. Tiếp nối quan điểm này, chính quyền đương nhiệm của Tổng thống Joe Biden cũng có những quyết định nhất quán trong việc rút quân khỏi Afghanistan bởi Mĩ sẽ phải trả giá cao hơn nếu vẫn tiếp tục sa lầy vào cuộc chiến kéo dài cả hai thập kỉ tại khu vực này.

2.2.3. Giải quyết xung đột giữa Israel và Palestine

Đề củng cố và giữ vững vị trí của mình ở Trung Đông, việc giải quyết xung đột giữa Israel và Palestine là đặc biệt quan trọng và xuyên suốt trong chính sách Trung Đông của chính quyền Washington. Chính quyền tiền nhiệm của Tổng thống Barack Obama đã từng công khai ủng hộ cho sự kiến tạo một nhà nước Palestine độc lập có thể tồn tại, nhưng lại không sử dụng bất kì biện pháp nào để khiến tình trạng xung đột có được kết quả tốt đẹp hơn. Khác biệt quan điểm với người tiền nhiệm, Tổng thống Barack Obama đã từng nhấn mạnh an ninh là nhân tố chính trong việc giải quyết mâu thuẫn giữa hai quốc gia, lập trường của chính quyền Tổng thống Trump nhấn mạnh mối liên hệ giữa lịch sử và tôn giáo với hàng loạt những thay đổi nổi bật trong việc giải quyết vấn đề giữa Israel và Palestine. Ngay sau khi nhậm chức, Tổng thống Donald Trump đã bắt đầu những bước đi đầy tranh cãi đối với Tiến trình hòa bình Trung Đông như việc Mĩ chính thức công nhận Jerusalem là thủ đô của Israel và cho chuyển ngay Đại sứ quán Mĩ từ Tel Aviv về đây vào tháng 6 năm 2017. Bên cạnh đó, chính quyền Mĩ cũng đã công nhận chủ quyền đối với cao nguyên Golan là của Israel vào tháng 3 năm 2019. Mĩ cũng công bố văn kiện “Từ Hòa bình đến Thịnh vượng: Tầm nhìn nhằm cải thiện cuộc sống của nhân dân Israel và Palestine” (còn gọi là Thỏa thuận thế kỉ) vào tháng 01 năm 2020 nhằm cải thiện mức sống của người dân ở Israel và Palestine, tuy nhiên những điều khoản trong văn kiện này lại có phần thiên vị cho Israel. Donald Trump khẳng định tầm nhìn chiến lược của mình khi cho rằng đây chính là cơ hội một giải pháp hai nhà nước nhằm “giải quyết nguy cơ quốc gia Palestine đối với an ninh Israel”. Trong đó,

Jerusalem vẫn tiếp tục là thủ đô của Israel, còn các vùng đất của nhà nước Palestine nằm giữa các lãnh thổ Israel. Thêm vào đó, mặc dù mong muốn giải quyết vấn đề Israel và Palestine, nhưng Mỹ lại có nhiều động thái để gia tăng sức ép về chính trị và kinh tế đối với Palestine. Tổng thống Mĩ Donald Trump cho rằng Palestine là quốc gia tài trợ vật chất và kích động tinh thần, dung túng cho các nhóm khủng bố hoạt động. Do vậy, ông đã từng tuyên bố trong một cuộc họp báo có sự có mặt của Tổng thống Palestine Mahmoud Abbas rằng “hòa bình không bao giờ có thể bén rễ ở nơi mà bạo lực được dung túng, được tài trợ và thậm chí là được tán dương” (Shalom & Michael, 2017).

Có thể thấy rằng, chính sách đối ngoại của Mĩ nhìn chung vẫn luôn chứa đầy mâu thuẫn. Đối với khu vực Trung Đông và riêng với vấn đề Palestine – Israel, là mâu thuẫn giữa lợi ích quốc gia Mĩ, sức ép từ đồng minh Mĩ với những nỗ lực mong muốn tạo bước đột phá mới trong việc giải quyết xung đột tồn tại dai dẳng này. Xung đột giữa Israel và Palestine chưa được giải quyết và vẫn sẽ tiếp tục là một vấn đề nóng của khu vực. Mặc dù chính quyền Tổng thống Trump cũng mong muốn xem xét một đàm phán hòa bình cho vấn đề này, nhưng lại không lên án việc xây dựng các khu định cư bất hợp pháp tại vùng lãnh thổ bị chiếm đóng, thậm chí là không có bất kì động thái can thiệp để tạm dừng các khu định cư Do Thái này trong các cuộc đàm phán của các bên. Các vấn đề trọng tâm để giải quyết các cuộc xung đột bao gồm việc phân chia biên giới giữa Israel và Palestine, số phận của các khu định cư Do Thái bất hợp pháp, số phận của người tị nạn Palestine gần như chưa được giải quyết hoặc giải quyết nghiêng về phía có lợi cho Israel, “tôi quyết định đã đến lúc chính thức công nhận Jerusalem là thủ đô của Israel. Tuyên bố của tôi ngày hôm nay đánh dấu sự khởi đầu của một cách tiếp cận mới đối với xung đột giữa Israel và Palestine” (Trump, 2017). Với hàng loạt những tuyên bố có lợi cho Israel của Tổng thống Donald Trump đã đẩy lên sự phản ứng mạnh mẽ từ phía Palestine và cộng đồng Ả Rập. Như vậy, chính sách của Mĩ đối với Trung Đông dưới thời Tổng thống Donald Trump gần như hoàn toàn đảo ngược những chính sách đối với Trung Đông của những người tiền nhiệm. Với quan điểm chính sách đối ngoại dựa trên chủ nghĩa hiện thực, chính quyền Tổng thống Trump đã theo đuổi chính sách đối ngoại dựa trên cách tiếp cận thận trọng và luôn đặt lợi ích nước Mĩ lên hàng đầu.

3. Kết luận

Chính sách đối ngoại của Mĩ về cơ bản vẫn là đặt trọng tâm ở chiến lược toàn cầu và an ninh quốc gia, chỉ khác ở phương thức thực hiện chính sách đối ngoại của chính quyền Trump, đó là sử dụng “quyền lực cứng” thay cho “quyền lực thông minh” của người tiền nhiệm. Chủ trương trong chính sách của mình ở Trung Đông vẫn là tiếp tục duy trì vị trí lãnh đạo của khu vực, bên cạnh đó, đảm bảo sự lưu thông dầu mỏ của Mĩ và đồng minh. Ngoài ra, chính quyền Trump có nhiều chính sách nhằm khôi phục và tăng cường quan hệ với các nước đồng minh ở Trung Đông như Ai Cập và Israel, UAE, Arab Saudi nhằm hạn chế sự gia tăng ảnh hưởng của Nga và Trung Quốc tại khu vực.

Bên cạnh đó, Mỹ rút quân khỏi Afghanistan, cắt giảm quân ở Iraq hay Syria với lý do Mỹ đã hoàn thành được mục tiêu của mình ở Afghanistan có thể ngăn chặn được bất kỳ một cuộc khủng bố nào nhằm vào Mỹ và đồng minh của Mỹ tương tự như vụ khủng bố ngày 11 tháng 9 và làm suy yếu tổ chức khủng bố hàng đầu thế giới như Al – Qaeda. Tuy nhiên, cuộc chiến chống khủng bố này vẫn sẽ còn kéo dài và thậm chí là nhiều thách thức hơn. Bên cạnh đó, để củng cố cho chủ nghĩa biệt lập của mình, Trump đã tuyên bố hủy bỏ thỏa thuận hạt nhân với Iran và các cường quốc khác cũng như áp đặt hàng loạt lệnh trừng phạt nhằm ngăn chặn tận gốc chương trình tên lửa đạn đạo của Tehran cũng như sức ảnh hưởng của nước này trong khu vực. Cuối cùng, một trong những thành tựu lớn trong chính sách Trung Đông của chính quyền Tổng thống Donald Trump chính là thúc đẩy xu thế hòa giải giữa Israel và thế giới Ả Rập, kiến tạo thành công các thỏa thuận bình thường hóa quan hệ giữa hai nước. Điều này có ý nghĩa lớn trong việc tạo ra xu thế tích cực hoà giải tại Trung Đông.

Tóm lại, các chính sách trên của Chính quyền Tổng thống Donald Trump đối với Tiến trình hòa bình khu vực Trung Đông đã cho thấy sự khác biệt lớn so với chính sách của các chính quyền trước đây. Bằng việc theo đuổi các chính sách của chủ nghĩa biệt lập, chính quyền của Tổng thống Donald Trump đã có nhiều bước đi đầy mạo hiểm ở khu vực Trung Đông. Cách tiếp cận mới trong vấn đề Trung Đông của ông khi chuyển từ chủ nghĩa đa phương sang đơn phương đã làm Mỹ suy giảm vai trò quốc tế cũng như gia tăng sự hoài nghi từ chính các đồng minh của mình và khả năng châm ngòi cho những căng thẳng nổ ra ở Trung Đông trong tương lai. Như vậy, dù cách thức và quy mô can dự có sự điều chỉnh trong từng giai đoạn, kết quả cuối cùng cho cuộc xung đột dai dẳng này vẫn không thay đổi, tình hình bạo lực, tranh chấp giữa hai bên vẫn đang tiếp diễn. Mâu thuẫn chiến lược chính là đặc điểm trong nội dung của chính sách đối ngoại Mỹ.

❖ **Tuyên bố về quyền lợi:** Tác giả xác nhận hoàn toàn không có xung đột về quyền lợi.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Barron, R., & Barnes, J. (2018). Issue brief Trump Policy in the Middle East: Syria. Retrieved from center for the Middle East – Rice University's Baker Institute for Public Policy: <https://scholarship.rice.edu/bitstream/handle/1911/99707/bi-brief-030718-cme-syria.pdf?sequence=1>
- Berger, M. (2020). Where U.S. troops are in the Middle East and Afghanistan, visualized. Retrieved from https://www.washingtonpost.com/world/where-us-troops-are-in-the-middle-east-and-could-now-be-a-target-visualized/2020/01/04/1a6233ee-2f3c-11ea-9b60-817cc18cf173_story.html

- Burns, R., Baldor, L. C., & Altman, H. (2021). US down to 2500 troops each in Afghanistan and Iraq, as ordered by Trump. *Military Times*. Retrieved from <https://www.militarytimes.com/news/your-military/2021/01/15/us-down-to-2500-troops-in-afghanistan-as-ordered-by-trump/>
- Brzezinski, Z. (1997). *The Grand chessboard*. USA: Perseus Books.
- Trump, D. J. (@realDonaldTrump) (2019). *Twitter*. Retrieved from <http://twitter.com/realdonaldtrump/status/1091326078323486722>
- eMediaMillWorks. (2001). The Washington Post. Retrieved from President Bush's address to a joint session of Congress and the nation: https://www.washingtonpost.com/wp-srv/nation/specials/attacked/transcripts/bushaddress_092001.html
- Foyer, G. (08/01/2020). Remarks by President Trump on Iran. Retrieved from <https://www.whitehouse.gov/briefingsstatements/remarks-president-trump-iran/>
- Israel Ministry of Foreign Affairs. (1998). Retrieved from 118 Toasts by President Clinton and Prime Minister Netanyahu: <https://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/MFADocuments/Yearbook12/Pages/118%20Toasts%20by%20President%20Clinton%20and%20Prime%20Minister.aspx?fbclid=IwAR3QXSWWrPcBa5J2k1uEnbtK-onvSQWppApHD4YMpjoQSzccej1J23RzOK8>
- Jazeera, A. (2019). *U.S. Warship in the Gulf Seizes Alleged Iranian Missiel Parts*. New York Times.
- Katzman, K., McInnis, K. J., & Thomas, C. (2020). U.S.- Iran conflict and implications for U.S. Policy. Congressional Research service.
- Marshall, T. (2015). *Prisoners of Geography*. Malaysia: Big Apple Agency, INC.
- Nguyen, T. N. (2008). *Trung Dong trong the ki XX – Lich su [Twentieth Century Middle East - History]*. Hochiminh City: General Publishing House.
- Shalom, Z., & Michael, K. (2017). *From Obama to Trump: Continuity versus change in Middle East Policy*. The Institute for National Security Studies, INSS Insight number 938.
- Spykman, N. J. (1944). *The Geography of the Peace*. New York: Hacourt, Brace and Company Press.
- Stein, S. A. (2019). War on the Rocks. Retrieved from “America’s Almost Withdrawal from Syria”: <http://warontherocks.com/2019/01/americas-almost-withdrawal-from-syria>
- The Economist Intelligence Unit Limited. (2017). Democracy Index 2016 Revenge of the “deplorables”. Retrieved from <http://felipesahagun.es/wp-content/uploads/2017/01/Democracy-Index-2016.pdf>
- Trump, D. J. (2017). Retrieved from White House: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-72nd-session-united-nations-general-assembly/>
- Trump, D. J. (2018). After historic victories against ISIS, it’s time to bring our great young people home!. Retrieved from Twitter: <http://twitter.com/realdonaldtrump/status/1075528854402256896>
- Trump, P. (2017). U.S. Embassy & Consulates in Italy. Retrieved from Statement by President Trump on Jerusalem, December 6, 2017. <https://it.usembassy.gov/statement-president-trump-jerusalem-december-6-2017/>

**AMERICA POLICY'S ADJUSTMENT TO THE MIDDLE EAST
UNDER THE PRESIDENCY OF DONALD TRUMP**

Le Thi Anh Tuyet

Ho Chi Minh City University of Education, Vietnam

Corresponding author: Le Thi Anh Tuyet – Email: tuyetlta@hcmue.edu.vn

Received: June 07, 2022; Revised: June 23, 2022; Accepted: July 23, 2022

ABSTRACT

This article focuses on analyzing the adjustment in the US policy towards the Middle East under the Donald Trump administration (2017 - 2021) with respect to specific issues such as unilaterally withdrawing from The Nuclear Deal with Iran, giving ground from Syria, Iraq, and Afghanistan, as well as making risky moves in border clashes culminated of Israeli-Palestinian. The results of the study showed that despite possessing the consistency in strategic goals with his predecessors, aiming for the "America First," the changes in the Trump administration's approach to Middle East issues which reversed from multilateralism to unilateralism, has put a profound impact on the US position and role in this region. Although the method and scale of involvement have been adjusted, the outcome for the settlement of problems in the Middle East remains unchanged, and the situation of violence and disputes between the parties are still going on. Strategic contradiction is the main feature of the content of American foreign policy.

Keywords: Donald Trump; Middle East; policy justification; US Policy